

AHMET REFİK

BİZANS KARŞISINDA
TÜRKLER

TİMAS

BİZANS KARŞISINDA TÜRKLER
(1300-1453)

Ahmet Refik

TİMAŞ YAYINLARI | 4932
Popüler Tarih Dizisi | 52

Popüler Tarih

YAYINA HAZIRLAYAN
Dr. Selim Ahmetoğlu

EDİTÖR
Zeynep Berktaş

KAPAK TASARIMI
Yasin Çetin

İÇ TASARIM
Nur Kayaalp

Bu kitap, "Ahmet Refik, *Bizans Karşısında Türkler (699-857)*,
Kütüphane-i Hilmi, İstanbul 1927" künyeli eserin
Latin harflerine çevrilip sadeleştirilmesiyle yayına hazırlanmıştır.

1. BASKI

Temmuz 2020, İstanbul

ISBN

ISBN: 978-975-362-514-2

9 789753 625142

TİMAŞ YAYINLARI

Cağaloğlu, Alemdar Mahallesi,
Alayköşkü Caddesi, No: 5, Fatih/İstanbul
Telefon: (0212) 511 24 24

timas.com.tr

timas@timas.com.tr

   timasyayingrubu

Kültür Bakanlığı Yayıncılık
Sertifika No: 45587

BASKI VE CİLT

Mega Basım

Cihangir Mah. Güvercin Cad.

No:3 Baha İş Merkezi

Avcılar / İstanbul

Telefon: (0212) 412 17 00

Matbaa Sertifika No: 44452

YAYIN HAKLARI

© Eserin her hakkı anlaşmalı olarak
Timaş Basım Ticaret ve Sanayi Anonim Şirketi'ne aittir.
İzinsiz yayınlanamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ / 7

Birinci Bölüm

İNÖNÜ'DE TÜRKLER / 11

İkinci Bölüm

TÜRKLER VE BİZANS / 39

Üçüncü Bölüm

YEŞİL BURSA / 107

Dördüncü Bölüm

BURSA'DAN GÜZELCEHİSAR'A / 149

Beşinci Bölüm

BAYEZİD BEY VE OĞULLARI / 193

Altıncı Bölüm

BİZANS'IN SON SENELERİ / 227

Yedinci Bölüm

BİZANS'TA TÜRKLER / 281

Birinci Bölüm
İNÖNÜ'DE TÜRKLER

Çavuşlar, mutluluk ve heyecan içinde bağıyorlar: “Abıhayatlar, sağlıklar, afiyetler, padişahlık hayırlı olsun!” Bütün ağalar, kethüdalar, etraftaki illerin bütün beyleri toplanmışlardı. Anadolu, parçalanma tehlikesiyle karşı karşıyaydı. Yüzyıllardan beri hüküm süren Selçuklu Hanedanı yönetim eksiklikleri yüzünden Moğol baskısıyla ezilmişti. Artık Konya’da sultandan eser yoktu. III. Alaaddin Keykubat Moğollardan Gazan Han’ın askerleri tarafından yakalanmış, İran’a götürülmüştü. Moğolların saldırılarına karşı koymak, Söğüt ve İnönü’de yaşayan Türklerin de varlıklarını korumak gerekiyordu. Buralar Türklerin uç beldeleriydi. Oğuz beyleri bir araya gelmiş, Moğol saldırılarına karşı koymak için Anadolu’nun batısında da bir devlet kurulmasını düşünüyorlardı. Konya Sultanı’nın Moğolların eline geçmesi Selçuklu Hanedanı’nın sonuydu. Saltanata Selçuklulardan birinin getirilmesi ise mümkün değildi. Anadolu’nun her tarafından Karamanoğulları, Germiyanogulları, Sarıhanogulları, Menteşeoğulları, İsfendiyarogulları hep bağımsızlıklarını ilan etmişlerdi.

O gün Osman Bey de bağımsızlığını ilan ediyor ve biat töreni yapıyordu. Oğuz beyleri, Osman Bey'in önünde oturup "Oğuz töresinde üç kere eğilip baş koydular, ballardan, kımızlardan Osman Bey'e kadeh sundular. Osman Bey, kımızı içer içmez çavuşlar: 'Abıhayatlar, sağlıklar, afiyetler ve padişahlık hayırlı olsun!' diye dualar ettiler."

O tarihte (hicri 699, miladi 1300), Osman Bey'in idaresinde bulunan ülkede iki önemli yerleşim yeri vardı: Söğüt ve Karacahisar. Osman Bey'in babası Ertuğrul emrindeki Türklerin Anadolu'da ilk yaşadıkları yer Söğüt oldu. Ertuğrul Bey buraya yerleşti ve kabilesini de buraya getirdi. Söğüt, başkenti Konya olan Selçuklu Devleti'nin uç beyliğini oluşturdu. Bu beylik Ertuğrul Bey'e verildi.

Ertuğrul Bey'in Söğüt'e yerleşmesi etraftaki beyler için önemli bir olaydı. Hiçbiri de Selçuklu Sultanı'nın ülkesine yanaşmıyordu. Germiyan Türkleri endişe içerindeydi. Ertuğrullular, uç beyliğini candan ve yürekten savundular. Ertuğrul Bey, Söğüt'te sürekli bir savaş hayatı geçirdi.

Konya'da sultanların değişmesi, onun görevine asla bir etki etmedi. Ertuğrul Gazi, III. Gıyaseddin Keyhüsrev, Söğüt civarını teftişe geldiği zaman onu saygıyla karşıladı.

Ertuğrul'un üç oğlu vardı: Gündüz Bey, Savcı Bey ve Osman Bey. Savcı Bey, Sarı Yatı lakabıyla bilinirdi. Lütfi Paşa diyor ki: "Osman Bey, hepsinden daha yiğit çıktı. Halk da Osman'a saygı ve sevgi gösterip av sırasında Türklerin yiğitleri ve beyleri onun yanında toplanırdı. Bütün Selçuklulardan hangisi padişah olsa Ertuğrul'u ve Osman'ı himaye etmekten geri durmazdı. Oldukça dindar, ünlü ve yiğit bir kişiydi. Ertuğrul oldukça yaşlı olup Osman, kardeşleriyle kendi boyları içinde hâkim olup göçebe Türkler onun emrindeydiler."

Ertuğrul, Söğüt'te yarım yüzyıl kadar yaşadı. Doksan iki yaşında vefat ettiği zaman (h. 680, m. 1281) cenazesi Söğüt topraklarına gömüldü. Lütfi Paşa, bu olaydan bahsederken şu mısraları aktarıyor:

*Çün değildir baht-ı devlet pâyidâr
Anınçün nâ gerek bu kâr u zâr
Çare ne çün böyle geldi rüzgâr
Kim dökülür gül kalır pirende hâr*

Osman Bey, babasının vefatından sonra da Söğüt'te kaldı. Bilecik ve İnegöl tekfurlarıyla ilişki kurdu, oğlu Orhan Bey burada dünyaya geldi (h. 680, m. 1281).

Söğüt, Osman Bey zamanında önemini kaybetmedi. Orası, Osmanlı Türkleri için ilk merkez oldu. Osman Bey tekfurlardan önemli kaleler alıyor, Söğüt Türklerin gözünde önemini kaybetmiyordu. Hatta Konya tahtına yeni çıkan II. Gıyaseddin Mesud da Söğüt uç beyliğini Osman Bey'e verdi. Selçuklu Devleti'nin sınırı batıya doğru ilerledikçe Osman Bey'in idaresi de Yenişehir'e kadar ilerledi. Eskişehir, Türk idaresine geçti. Söğüt ile Eskişehir'den oluşan sancağa yine Osman Bey tayin edildi (h. 688, m. 1289).

Her akşam, ikinci vakti, Söğüt ufukları davul ve mehter sesleriyle çınlardı. Yemekler çıkar, fakirlere dağıtıldı. Davullar çalınırken Osman Bey ayağa kalkar, başında Horasanî sarık, arkasında geniş yakalı ve geniş yenli ferace ellerini kavuşturur, bu müziği ayakta dinlerdi.

Osman Bey'in zamanında buralara İnönü derlerdi. İnönü şeyhler ve müritler mekânıdır. Osman Bey'in kayınpederi Edebalı bu civarda otururdu. Buralar kendinden geçmiş ve tevekkül içinde yaşayan ahilerin zaviyeleriyle doluydu. Osman Bey sık sık Şeyh Edebalı'nın ziyaretine giderdi. Hatta Orhan Bey'in annesi Malhatun'a da bu ziyaretlerinden birinde âşık

olmuştu. Ayrıca, İnönü Tekfuru'nu da daima ziyarete giderdi. Bir gün yine İnönü'nde idi, ziyafete davet edilmişti. Eskişehir Tekfuru bunu duydu. O zaman Köse Mihal henüz Müslüman olmamıştı, Harmankaya tekfuruydu. Köse Mihal'i çağırды, ikisi beraber oldular. İnönü'yü kuşatarak Osman Bey'in kendilerine teslim edilmesini istediler. İnönü Tekfuru kabul etmedi ve hatta şaşırды. Osman Bey, meseleyi anlar anlamaz İnönü'nden çıktı, kaleden dışarı fırladı. Hayatına göz diken düşmanlarına öyle bir darbe vurdu ki hepsi de kaçırmaktan başka çare bulamadı.

Köse Mihal, bu çarpışmada esir düşmüş ve sonunda İslam'ı kabul etmişti. Biraz sonra İnönü de Osman Bey'in eline geçti. O zamanlar Karacaşehir derlerdi. İnönü oraya tabidir. İnönü'ne daha sonraları Sultanönü adı verildi.

İnönü gittikçe büyük bir önem kazandı. Osman Bey zamanında oldukça imar edildi. Osman Bey bu güzel beldeyi oğlu Orhan Bey'e verdi, subaşılığına kardeşi Gündüz Bey'i tayin etti. Kalenin kumandanlığına da Aykut Alp'i tayin etmeyi uygun gördü.

İnönü, daima Osmanoğulları tarafından idare edildi. Orhan Bey, daha sonra babası Osman Bey'in yerine geçtiği zaman İnönü'yü oğlu Murad Bey'e verdi. Geyikli Baba'nın bağ ve bahçesi İnönü'deydi.

Karacahisar Tekfuru'nun düşmanlığı Selçuklu Sultanı Gıyaseddin Mesud'u gücendirmişti. Güçlü bir Selçuklu ordusu Karacahisar'ı kuşattı. Osman Bey de emrindeki halkı ile bu kuşatmaya katıldı. Moğollar, Türklerin amansız bir düşmanı halinde Ereğli'ye doğru ilerlediler. Selçuklu Sultanı, Tatar tahribatına fırsat vermemek için vatanını savunmaya koştu. Karacahisar önündeki ordunun kumandanlığını Osman Bey'e bıraktı. Osman Bey kuşatmayı şiddetlendirdi. Birkaç gün içinde kaleyi almayı başardı.

Osman Bey bir süre sonra karargâhını Eskişehir'e taşıdı. Karacahisar'ın fethi, hayatında önemli bir dönemeç oldu. O zamanlar Osman Bey otuz beş yaşında idi. Karacahisar'ın fethi Osman Bey'in parlak zaferlerinden biriydi. Kardeşi Ak Timur'u Sultan Gıyaseddin ibni Mesud'a yolladı. Bu başarı üzerine kendisine Sultan'dan davul ve sancak gönderildi. Osman Bey resmen bey ilan edildi. Karacahisar, Osman Bey'in merkezi oldu.

Osman Bey'in ilk işi Karacahisar'ın imar edilip donatılması oldu. Şehrin kilisesini camiye çevirdi. Germiyan vilayetinden, civar köylerden dalga dalga insanlar geliyordu. Osman Bey Karacahisar'da pazar yerleri açmaya, halkın ticaretini arttırmaya çalıştı.

Şer'î işleri görmek için bir kadıya ihtiyaç vardı. Bu görev Tursun Fakih'e verildi. Tursun Fakih şair ve faziletli bir insandı. O sırada Peygamber'in gazalarına hakkında manzum bir eser de yazmıştı. Osmanlı Türklerinin ilk kadısı Tursun Fakih oldu. Osman Bey adına Karacahisar Camii'nde ilk hutbeyi Tursun Fakih okudu. Bayram hutbesi de Eskişehir'de okundu.

Karacahisar günden güne şenlendi. Porsuk Suyu kenarında hâkim bir noktada olan bu güzel belde Türklerle doldu. Dilber Türk kızlarının pazar yerlerinde dolaştıkları, tarlalarda çalıştıkları görüldü. Karacahisar, Eskişehir'e pek yakın olduğundan, çoğunlukla, Orhan Bey, at nallatmak veya eşya almak için Eskişehir pazarına giderdi.

Osman Bey bağımsızlığını ilan ettikten sonra bu bölgenin değeri bir kat daha arttı. Karacahisar ve civarı Osmanlı Türklerin merkezi oldu. Osmanlı atlıları Bilecik bağlarında, Sakarya'nın sarmaşıklı ve çamlı kayalıkları arasında, tatlı bir nağme ile akan çağlayanlar etrafında zaferden zafere koştu. Artık Osmanlı Devleti kurulmuştu. Bu bölgedeki Türklerin hüküm sürdükleri

yerlerde bağlar, bahçeler, çiçeklerle süslü vadiler, çamlı tepeler, söğütler altından sessizce akan yeşil dereler vardı. Bu güzel beldelede gayrimüslim köylüler bile, Türklerin mertliği ve adaleti sayesinde, refah içinde bir hayat sürüyorlardı. Karacahisar bütün bu beldelerin merkeziydi. Edebaliler, Malhatunlar, Nilüfer Hatunlar, Kumral Dedeler, Samsa Çavuşlar, Akça Kocalar, Konur Alpler, Karamürsellers, Gazi Rahmanlar, Geyikli Babalar hep bu beldelerde yaşarlardı. Buraların özellikle kaplıcaları ünlüydü. Eskişehir pazarına Bilecik'ten kaplar, etraftan kumaşlar, Germiyan'dan satılacak mallar getirilirdi. Osman Bey, ilk defa olarak, Eskişehir pazarında vergi koymuştu. Bu pazar, kaplıcalar yanında kurulurdu.

Karacahisar, o zamanlar, Porsuk Suyu kenarında ufak camii, kalabalık çarşısıyla güzel bir beldeydi. Baharın bereketli zamanlarında Karacahisar gerçekten bir şiiirdir. Erguvanî ufuklar altında siyah taşlarla yükselen hisarın eteği çiçeklerle dolar. Dik kayalara tırmanan çamların sonsuz yeşillikleri, çayırları renkten renge sokan ufak turuncu gelincikler, nefti, sarı, lacivert ve mavi çiçekler Karacahisar'ı rengârenk bir çelenkle kuşatır.

Akşam, kalenin duvarlarını kırmızı bir hale ile kuşatır. Aşağıda söğütler, sarı çiçekler, sarmaşıklar ve gümüş yapraklı kavaklar arasından Porsuk Suyu gâh çağlayanlar oluşturarak gâh sakin ve yorgun, kırların sarı ve pembe çiçeklerini öperek yeşil çayırlara doğru süzülür.

Söğüt ve Karacahisar, gaziler diyarı ve kahramanlar yatağıydı.

Osmanlı Türklerin Anadolu'da ilk yerleştikleri yer, Bilecik ile Karacahisar arasında idi; fakat Bilecik'e daha yakın bir yerdeydi. Osman Bey, Bilecik tekfurlarıyla daima iyi geçinirdi. Onun en çok kötülük gördüğü, İnegöl Tekfuru'ydu. Osman Bey yazın sıcak günlerinde ne zaman yaylaya çıkacaksa Bilecik Tekfuru'na eşyalarını ve öküzlerini bırakır, bütün eşyayı kadınlarla gönde-

rirdi. Yayladan dönüşte de tekfura hediye olarak peynir, yağ, kaymak, teleme, halı, kilim ve ceviz getirir, emanetlerini eksiksiz alırdı. Bu nedenle Bilecik Tekfuru'na arzusunu açıkça haber verdi: “Sizden dilediğimiz budur ki, bizim eşyamızı yaylaya gittiğimiz zaman size emanet bırakalım.”

Tekfur da bu arzuyu memnuniyetle kabul etti.

O zamanlar Osman Bey Karacahisar'da otururdu ve savaştan çok siyasetle beldeleler fethetmek isterdi. Bir gün kardeşi Gündüz Bey'le bu konuyu görüştü. Görüşme oldukça tartışmalı geçti. Gündüz Bey dedi ki:

– Etrafımızdaki yerlere saldıralım, vilayetleri bozalım.

Osman Bey şu cevabı verdi:

– Bu fikrin olumsuz yanları vardır. Onun için etrafımızı yakıp yıkarsak elimizde bulunan bu şehrimiz, yani Karacahisar, gelişmez. Olması gereken komşularımızla dostluk ve iyilik içinde olmaktır.

Osman Bey'in Bilecik tekfuruna karşı gösterdiği davranış, hep bu siyasetin sonucuydu. Hatta Bileciklilerle samimiyeti herkesin dikkatini çekerdi. Bir defa kendisine bunun sebebini sordular ve şu cevabı aldılar:

– Komşularımızdır. Biz bu topraklara garip geldik. Bunlar bizi hoş tuttular. Şimdi bizim onlarla iyi geçinmemiz bize vaciptir.

Osman Bey'in Bilecik Tekfuru'yla olan dostluğu birbirlerini görmeden gelişmişti. Tekfur'un ne yüzünü görmüş ne de bir defa olsun görüşmüştü. Bununla birlikte, çoğunlukla düğünlere gider, ağır hediyeler, halılar ve kilimler, sürülerle koyunlar götürürdü. Hemen herkes Osman Bey'in koyduğu vergisini beğenir, civanmertliğine hayran olurdu. Osman Bey'in en müthiş rakipleri, tekfurlardı. Bilecik Tekfuru bile, Osman Bey'in bu güvenmesine rağmen, yine dışından dost, içinden

düşmandı. Osman Bey'i ilk fırsatta boğmak isterdi. Öyle ki Germiyanoglu Alişir ve Yakup Beyler de Osman Bey'i çeke-
mezlerdi. Osman Bey'in dostu Kösemihal, bu sırlara tamamıyla
biliyordu. Günler geçti. Bilecik Tekfur oğlunu evlendirmek
istedi: Yarhisar Tekfur'un kızını alacaktı. Osman Bey'i davet
için Mihal'i gönderdi. Mihal, Tekfur'un maksadını biliyordu.
Hatta Osman Bey'e de anlatmıştı. Osman Bey Mihal'e şu
şekilde emir verdi:

– Mihal Bey, kardeşime benden çok çok selam götür. İşte
şimdi biz yaylaya gidiyoruz. Hem kaynanam ve hatunum da
kardeşimin hatunuyla tanışmak ister. Şimdi kardeşim de bilir,
Germiyanoglu bizimle ne haldedir. Yine izin versin, her zaman
derdimizi çekmiştir. Bu yıl da çeksin, atamın ve benim eşya-
larımız yine Hisar'a gönderelim.

Mihal, Osman Bey'in teklifini Bilecik tekfuruna anlattı,
Tekfur sevindi. Mihal'i tekrar Osman Bey'e yolladı. Osman
Bey'in gelmesi için bir gün belirlendi. Osman Bey, Tekfur'u
kazdığı kuyuya düşürmeye karar vermişti. Mihal Bey'le Tekfur'a
tavsiye bulundu:

– Bizim hatunlarımız ovaya almışlardır. Bilecik dar yerdir.
Düğünü Çakırpınar'ında yapsın.

Tekfur'un amacı aslında Osman Bey'in düğüne gelmesiydi.
Kabul etti, düğün kalabalığı Çakırpınar'a toplandı.

Osman Bey, vadettiği gün, öküzlerini yükledi, her zaman
götüren kadınlara verdi, keçelerin arasına birçok adam sakladı.
Öküzler bir iki kafileydi. Ortalık karardı. Osman Bey, kafi-
leyi yolladı. Akşam karanlığında Hisar'a girdiler. Birdenbire
keçelerin arasından çıkanlar ortaya atıldılar, Hisar'da zaten az
adam kalmıştı. Hepsi de Çakırpınar'a, düğün yerine gitmişti.

Osman Bey, kafileyi yolladıktan sonra kendi de hazırlandı.
Gazilerini kadın kıyafetine soktu, Tekfur'a haber yolladı:

– Bunları ayrıca bir yere oturtsunlar ki hatunlarımız oradaki tekfuruları görüp utanmasın.

Bilecik Tekfuru buna daha çok sevindi. Onun fikrince, Osman Bey'in kadınları da ele geçirilmiş demektir. O gün kafiler Hisar'a girdiği saatte Osman Bey de kadınlarla beraber Çakırpınar'a geldi. Tekfur sarhoştur, Osman Bey'i avlamak isterken nihayet kendi avlandı: Bütün misafirler de esir edildi. Esirler içinde güzel yüzlü bir dilber vardı, o da Bilecik Tekfuru'nun geliniydi. Bu gelin, Nilüfer Hatun'du.

Osman Bey, bu kızı oğlu Orhan Bey'e verdi. Orhan Bey o tarihte on dokuz yaşındaydı. Annesi Malhatun ve annesinin babası Edebali bilinen insanlardı. Orhan Bey bir yıllık evliydi. Eşi Nilüfer, parlak bir zafer ganimeti olmak üzere kendisine verilmişti. Osmanoğullarının Bizans bahçesinden ilk kokladıkları çiçek buydu. Nilüfer, Yarhisar'ın gülleri arasında büyüdü. Yarhisar Bilecik'e yakındır. Bilecik, Bitinya'nın en güzel şehirlerindendir. Beldenin yanından Karasu Çayı akar. Çay, kâh yalnız kayalar arasından kâh gümüş yapraklı söğütler altından geçer. Etrafındaki ormanlarda mavili yeşilli alaca kargaların daldan dala uçuştukları görülür. Çakırpınar, Bilecik'in solundadır. Şehrin aşağısında sürekli bir çağıltı kulakları okşar. Bağları, bahçeleri, dere kenarlarında dallarından kirazlar sarkan ağaçları, tepelerin kuytu yeşilliklerinde ağaçları süsleyen asmaları, yarlarının kenarlarında yetişen rengârenk çiçekleri gözleri şenlendirir.

Osmanlı Türkleri, Söğüt Ovası'na yerleştikleri zamanlar, onlara ilk düşmanlık gösteren İnegöl'dü. O tarihlerde İnegöl, Bizanslılar elindeydi. Tekfuruna Aya Nikola derlerdi. Osman Bey ne zaman yaylağa veya kışlağa çıksa İnegöl Beyi onu rahatsız etmekten, göçlerine saldırmaktan geri durmazdı. Osman Bey'in kuvveti, o sıralarda, İnegöl Tekfuru'nu ezecek derecede değildi. Buna rağmen Osman Bey yine onunla uğraşmaktan geri durmazdı. Kuvvetçe zayıf olduğunu bildiği için siyasetle

amacına ulaşmayı düşünürdü. Sonunda bir gece, her şeyi göze aldı. İnegöl'ü yağmalamaya karar verdi. İnegöllülerin casusları vardı. Hemen haber aldılar, Osman Bey'in geçeceği yola pusular kurdular. Osman Bey hiç tereddüt etmedi, gecenin karanlığında İnegöl üzerine yürüdü. Askerinin hepsi de yayaydı. Düşmanın ansızın saldırması Osman Bey'i telaşa düşürmedi. İki taraf şiddetli saldırılarla çarpıştı. Bu çarpışma, Osman Bey'in Bay Hoca'yı şehit vermesine neden oldu. Bay Hoca, kardeşi Savcı Bey'in oğluydu. Osman Bey bu sefer yalnız bu darbe ile yetindi. Döndü, yaylağına doğru çekildi, gitti.

İnegöl için bu ilk çarpışma, bir felaketin başlangıcıydı. Osman Bey sevinçli rüyalar görüyordu. Şeyh Edebalı'nın kendisine beylik müjdesi verdiği tarihten itibaren Osman Bey'in azmi ve hedefleri de yükseldi. Atasından kalan kılıcı Kumral Dede'ye verdiği günden sonra talihi gittikçe açıldı. Hedefi belliydi: İnegöl.

Osman Bey kendini ve kabilesini rahatsız eden bu namert düşmanı bir an önce mahvetmek istiyordu. Fakat kuvveti azdı. O, bu azlığı gecenin karanlıklarıyla telafi etmek fikrindeydi. Bir gece tekrar İnegöl üzerine yürüdü, içeri girmedi. Buna rağmen yanındaki Kulacahisar'ı yağma etti, köyünü ateşe verdi. Halkını kılıçtan geçirdi. Bu saldırı, Rum tekfurlarının Osman Bey'e karşı birleşmelerine neden oldu. Kulacahisar'ın fethi, İnegöl Tekfuru'nu telaşa düşürdü. O zaman daha Karacahisar alınmamıştı. Derhal Karacahisar Tekfuru'na koştu:

– Ne durursun, seni ve neslini esirler ederler. Bu vilayeti bizim elimizden alırlar, harap ederler. Kendileri saf ve sufi Türkmen değillerdir ki biz de ona göre davranalım. Şimdi bunları bu vilayetten çıkarmazsınız veya kurutmazsınız sonra pişmanlık fayda vermez, dedi. İnegöl Tekfuru bütün Rumları birleştirdi. Osman Bey'e karşı kuvvetli bir ittifak meydana getirdi. Osman Bey gazileri topladı, Ekinci'ye geldi, Domaniç

Beli'ni aştı, iki taraf şiddetli bir şekilde çarpıştı. Bu mücadelede iki önemli adam kaybedildi: Osman Bey'in kardeşi Savcı Bey, Karacahisar Tekfuru'nun kardeşi Kalanoz. "Savcı Bey'in kanının döküldüğü topraklarda bir çam ağacı yetişti ki ona 'Kandilli Çam' derler. Şimdi onda bazı bazı bir ışık görünüyor."¹ O tarihten sonra (h. 688 – m. 1289) Karacahisar, Bilecik, Yarhisar peş peşe ele geçirilmişti. Yarhisar ele geçirildikten sonra Osman Bey, Turgut Alp'i İnegöl üzerine gönderdi. Şimdi tam sırasıydı, düşmanın kimse ile ittifakına fırsat vermemek gerekirdi. Osman Bey bu tedbirinde başarılı oldu. Turgut Alp İnegöl'ü çevirdi, Osman Bey de arkasından yetişti. Gazilerin İnegöl'e girişleri pek feci oldu: Yıllardır Türk'ün geleceğine engel olmaya çalışan tekfur, bir anda hayatının ve geleceğinin söndüğünü gördü (h. 698 – m. 1298).

Osman Bey derhal imar çalışmalarına başladı. Alınan hisarları beylere ve yoldaşlarına ayırdı. İnegöl'ü de Turgut Alp'e verdi. Bu diyara Turgutuli denildi. *Tarih-i Âl-i Osman* isimli kitapta deniliyor ki: "Şimdi de o azizin adıyla anılır. İnegöl yöresinde köyler var ki onlara Turgutuli derler. Orhan Bey'in babalarla, erenlerle ilişkileri, Turgutuli'nde, o tarihten sonra, gittikçe arttı. İnegöl civarı güzel köylerle süslendi: Baba Sultan, Kozlu Ören, Bey Yiğit, Ede Bey, Ahu Dağları, Boğaz Ovaları Osmanlı Türklerinin hoşuna giderdi. Kâh Osman Bey'in emri altında Bizans topraklarına doğru ilerlemek kâh yalçın kayalar üzerinde hisarlar fethetmek, çiçekli oyuklar etrafında at oynatmak, onlar için büyük bir zevk yerine geçirdi."

Yenişehir'in fethi Karacahisar'ın önemini azalttı. Osman Bey, zamanının çoğunu Yenişehir'de geçirirdi. Eşi Malhatun ile kayınpederi Edebalı ve oğlu Alaaddin Bilecik'te, kendi de

1 Âşıkpaşazade, s. 8.

çoğunlukla Karacahisar'da, bazen Söğüt ve Yenişehir'de oturdu.

Osmanlı Türkleri, ülkelerini büyütmek için gece gündüz çalışıyorlardı. Bir gün Osman Bey Yenişehir'de gazileri etrafına topladı. Kendilerine düşmanın durumunu uzun uzadıya anlattı, son sözü de şu oldu:

– Ey gaziler, göreyim sizi, din yoluna nasıl çalışırsınız? Akça Koca, Konur Alp, Gazi Rahman ve Köse Mihal'den oluşan bu mücahitlerin arasında oğlu da vardı.

Akça Koca, Osman Bey'in samimi arkadaşlarından. Osman Bey, onu çoğunlukla uzak seferlere oğlu Orhan Bey'le beraber yollardı. O gün de öyle yaptı. Orhan Bey'in emrine Akça Koca'yı verdi. Karaçepüş ve Karatekin hisarlarının fethine yolladı. Orhan Bey, daha önce, Karacahisar'a Çavdar Tatarlarının hücumunu Eskişehir'de atını nallatırken haber almış, onları Oynaşhisarı'nda yenilgiye uğratmıştı. Orhan Bey, Akça Koca'dan gerçek bir yoldaşlık gördü. Karaçepüş'e üç koldan saldırdı. Bir kol hisara girdi, bir kol dereye saklandı. Hisara girenler düşmanla bir süre çarpıştılar. Biraz sonra kaçtılar, düşman peşlerini bırakmadı; fakat dereye saklanan koldan haberi yoktu. Bu kol çabucak ilerledi. Kaleden çıkan düşman askerinin arkasından hisarın kapılarını kapadı. Düşman iki ateş arasında perişan oldu.

Akça Koca, Sapanca Kolu'nun aktığı yere, Beşköprü taraflarına geldi, Burgazcık'ta yerleşti. Orhan Bey de Yenişehir'e, babasının yanına geldi. Konur Alp Akyazı'yla, Akça Koca'da İzmit'le meşguldü. “Bu gaziler ki gecelerde uyku uyumazlardı ve gündüz de at arkasından inmezlerdi.”

Türklerin bu sırada almak istedikleri üç önemli belde vardı: İznik, Bursa ve İzmit.

Aslında Yenişehir alındıktan sonra İznik için tehlike başlamış demektir (h. 704 – m. 1304). Türkler İznik önlerinde sürekli görünürlerdi. Sonunda şehrin kapısı kuşatıldı. İçindekilerle günlerce savaşıldı. Etrafı tamamen alındı. İznik'i gözetlemek için hâkim tepelere hisarlar yapıldı, içine erler konuldu, alınan yerler "timar erlerine verildi". İznik'i göz önünde bulundurmamak için Karaçepüş'e kuvvet gönderildi; burası İznik kuşatmasına katılacaktı. Aslında, Karaçepüş'teki erler ara sıra dışarı çıkarlar, İznik bahçelerini harap ederler, halkına rahat vermezlerdi. İznik kuşatması yıllarca sürdü.

Artık Osman Bey seferlere katılamıyordu (h. 725 – m. 1324). Büyük oğlu Alaaddin Bey'le beraber Yenişehir'de oturuyor, bütün seferlere Akça Kocalar, Konur Alpler, Samsa Çavuşlarla beraber küçük oğlu Orhan Bey'i gönderiyordu.

Osman Bey zamanında Bizans İmparatoru, II. Andronikos'du (m.1283-1338). Andronikos, VIII. Mikhail Palaiologos'un oğluydu. Onun zamanında Anadolu perişan bir haldeydi. Babası Mikhail'in döneminde Anadolu'nun Bitinya ve Frigya gibi dağlık yerlerinin halkı ahalisi vergiden muaftı. Buna karşılık onlar da yerli asker yetiştirir, ülkelerini savunmaya çalışırlardı.

İmparatorluğun sınırındaki hisarların kumandanları fazla olarak aylık da alırlar, arazi ve ganimetler konusunda da ayrıcalıklara sahiptiler.

Mikhail, hazinenin zor durumda olduğunu görünce, kumandanların aylıklarını kaldırdığı gibi onlardan fazla vergiler de almaya başladı. Öyle ki halkın vergilerini de arttırdı. O kadar ki vilayetler artık hükümetten yardım beklemek şöyle dursun, kendilerini bile savunmaktan aciz kaldılar. İmparator, Türklerin günden güne ilerlediklerini görüyordu. Hatta bunun için karşılına güçlü bir savaşçı olan Filantro Pinos'u göndermiş, sonuçta onu da yardımsız bırakmıştı. Filantro Pinos,

erzaktan, silahtan ve paradan mahrum kaldığını görünce, geri çağırılmasını istemiş. Hükümet bu hareketini ihanet olarak değerlendirdince, o da askerlerinin arzusuna tâbi olarak, kendisini imparator ilan ettirmişti. O sırada Sakarya'nın taşması Bizans için ayrı bir felaket oldu. Sakarya sahilindeki hisarları tamamen su bastı. Nehir bir ay sonra yatağına çekildiği zaman, çamurları ve kumları da beraberinde sürükledi, Sakarya'nın derinliği azaldı. Artık ondan sonra nehri geçmek de kolaylaşmış, sınır hisarlarında hiçbir savunma gücü kalmamıştı.

Bizans İmparatorluğu'nun zaafı, Anadolu'daki eyaletlerinin hisarlarından başka manevi hiçbir savunma kuvveti bulunmaması, Osmanlı Türklerin bakışlarını Bizans ufuklarına yöneltti. Fakat Bizans topraklarına göz diken yalnız Osmanlı Türkleri değildi; Anadolu'da, Selçukluların güç kaybetmesi üzerine, bağımsızlıklarını ilan eden diğer Türk beyleri de imparatorluktan birer parça yer koparmak istiyorlardı. Germiyanoglu Alişir Bey, Menderes üzerinde bulunan Tripolis'i almış, Alaşehir'i kuşatmıştı. Aydınoğlu, Sart şehrini almıştı. İsfendiyaroglu Çankırı'yı kuşatıyordu (h. 703 – m. 1303).

İmparator bütün Türk beylerine karşı Bizans topraklarını savunmaktan acizdi. Tam o sırada idi, Roger de Flor, İmparator Andronikos'a başvurdu. Roger, cesareti ve yiğitliğiyle ünlüydü. Sicilya Kralı Frederik'e, Templier Şövalyelerine bir süre hizmet eden bu adam, işsiz güçsüz kalınca, yirmi altı gemi ve sekiz bin askerle İmparator'un hizmetinde bulunmayı teklif etmişti. Emrindeki askerler Mağriplilerle İspanyollardı. Bunlara Katalan yani Katalonyalı derlerdi.

Andronikos, içine düştüğü tehlikeden kurtulmak için bu teklifi kabul etti. Roger'i yeğenlerinden biriyle evlendirdi. Kendisine megadükos, yani grandük rütbesini verdiği gibi emrine de Alanlardan ve Türkopollerden oluşan bir birlik verdi. Katalanlar; Aydın, Saruhan, Menteşe, Karesi ve